

Recenzija knjige / Book Review:

TEMPS DE CANVI EN EL TREBALL TIMES OF CHANGE IN THE WORKPLACE

Temps de canvi en el treball; Times of Change in the Workplace; Ferran Camas Roda (editor). Girona: Universitat de Girona, Servei de Publicacions, 2014, Diversitas 80, p. 232, ISBN: 978-84-8458-447-6

This book presents lectures given in November 2013 during an international conference held at the University of Girona. Experts from different European countries and disciplines such as law, economics, labour sciences and human resources, social psychology examined the impacts of economic, financial and social crisis as well as austerity measures on employment and work conditions from Spanish, European and international perspectives. The research studies are presented by the following experts: Eduardo Rojo Torrecilla, Ignasi Camos Victoria, Mercedes Martinez Aso, Cristina Lopez Roca, Nuria Pumar Bertran, Ignasi Beltran de Heredia Ruiz, Judit Baseiria Marti, Monica Polo Mercader, Nuria Mancebo Fernandez, Esperanca Villar Hoz, Beatriu Caparros, Josep Anguera Torrents, Laura Vall-Ilosera Casanova, Mariona Illamola Dausa, Ferran Camas Roda, Jean-Michel Servais, Barbara Kresal, Amanda Latinne and Dominique Kiekens. A major concern of the authors is a revival of a more socially oriented EU and promotion of alternatives for better working and living conditions in times of change. Professor Ferran Camas Roda summarises the main results of the Spanish austerity measures as follows: 1) a power imbalance in labour relations in favour of the employer; 2) an increase in situations of irregular or atypical employment; 3) loss of union bargaining power in relation to working conditions; 4) loss of power of the Public Administration to mediate in resolving labour conflicts; 5) the labour reforms have been a disaster in targeting job creation; 6) loss of an important number of Public Administration workers (9,4 %); 7) the labour market reforms are not resolving the unemployment situation, but instead, poverty and social inequality are increasing in Spain. Professor Jean-Michel Servais speaks about "the inadequate focus on the human side of globalization" and stresses the role of the ILO and international standards. Professor Barbara Kresal points

out that “from human rights perspective the goal should be as high quality of working and living conditions as possible” and that “neoliberal model is not consistent with the human rights perspective”. Structural reforms of the labour market, cuts in wages, pensions and other welfare benefits as well as the rise of the precariousness of employment have been the most significant forms of crisis-related austerity measures. They have produced disappointing results; instead of economic growth and job creation they have rather increased unemployment, insecurity, inequality, poverty and social exclusion. This change of policy has been prompted by pressure of the international financial institutions (World Bank, IMF, European Central Bank), the OECD, the European Commission and national governments. Nevertheless, from the law perspective it is essential that social rights have the status of human rights and fundamental legal principle. Professor Ferran Camas Roda concludes that “in Spain, the Spanish Constitution and the establishment of the State of Spain as a Welfare State has been called into question.” The same could be said for many other European countries. During the past six years in Slovenia too there has been an increased pressure on fundamental social rights. The book provides a practical resource for academics, practitioners and policy makers, who disagree with austerity measures and develop alternatives for better balancing economic efficiency with social justice.

Novembra 2013 je na Univerzi v Gironi potekala mednarodna konferenca, na kateri so raziskovalci iz različnih držav in znanstvenih panog analizirali posledice ekonomske, finančne in socialne krize na zaposlovanje in pogoje dela in sicer tako s španskega kot tudi širšega evropskega in mednarodnega vidika. Prispevki s te konference so zbrani v pričujoči knjigi, katere naslov bi se v slovenščini glasil **»Čas sprememb na področju dela«**.

Knjiga ima 232 strani in obsega dva dela, prvi je v katalonščini in drugi v angleščini. V prvem delu objavljajo avtorji: Eduardo Rojo Torrecilla, Ignasi Camos Victoria, Mercedes Martinez Aso, Cristina Lopez Roca, Nuria Pumar Bertran, Ignasi Beltran de Heredia Ruiz, Judit Baseiria Marti, Monica Polo Mercader, Nuria Mancebo Fernandez, Esperanca Villar Hoz, Beatriu Caparros, Josep Anguera Torrents, Laura Vall-Ilosera Casanova in Mriona Illamola Dausa. Članke za drugi del knjige so prispevali: Ferran Camas Roda, Jean-Michel Servais, Barbara Kresal, Amanda Latinne in Dominique Kiekens.

Knjigo bogati interdisciplinarni pristop. Razgalja vso širino in medsebojno povezanost učinkov ukrepov na različnih segmentih družbenih razmerij. Spremembe

reform trga dela in drugi varčevalni ukrepi so analizirani z vidika različnih znanstvenih panog – prava, ekonomije, delovnih in HRM znanosti, socialne psihologije, idr. Španija je ena od evropskih držav, ki še posebno ostro čuti posledice varčevalnih ukrepov, ki jih je španska vlada uvajala na zahtevo in pod okriljem trojke, zato je analiza in izpraševanje njihovih povratnih učinkov na svet dela, socialni položaj in človekove pravice, aktualno ne samo znotraj španskih meja, temveč tudi primerjalnopravno in globalno.

Glavno skrb posvečajo avtorji oživitvi socialno naravnane Evropske unije in spodbujanju alternativ za boljše delovne in življenjske pogoje v času sprememb. Profesor Ferran Camas Roda, urednik pričujoče publikacije, je v svojem prispevku zelo nazorno povzel glavne učinke španskih reform na področju dela: 1) povečanje neravnotežja moči v delovnih razmerjih v korist delodajalca; 2) povečanje nezakonitega in atipičnega zaposlovanja; 3) izguba pogajalske moči sindikatov glede urejanja pogojev dela; 4) izguba moči javne uprave glede medtiranja pri reševanju delovnopravnih sporov in nezadostno pravno varstvo zaposlenih pred odpovedjo v sodni praksi; 5) katastrofalen učinek delovnopravnih reform glede doseganja cilja kreiranja novih delovnih mest in posledično zviševanje brezposelnosti; 6) izguba velikega števila zaposlenih v javnem sektorju (9.4 %); 7) zviševanje brezposelnosti, zniževanje delavskih pravic (plač) pa ni vodilo h gospodarski rasti, ampak nasprotno k večji revščini in socialni neenakosti in izključenosti. Profesor Jean-Michel Servais govori o "neustreznem osredotočenju na človeško plat globalizacije". Profesorica Barbara Kresal je prekarizacijo dela umestila v koncept človekovih pravic. Z vidika človekovih pravic, zapiše, bi moral biti cilj čim višja kvaliteta delovnih in življenjskih pogojev, to je najvišje možno delovnopravno in socialnopravno varstvo, zato neoliberalni model, ki obravnava delavce kot blago in jih sili v prekerne zaposlitve, ni v skladu s konceptom človekovih pravic. Amanda Latinne vidi možnost za socialno vzdržen družben razvoj v skupnem delovanju potrošnikov, sindikatov ter malih in srednjih podjetij, ki bi skupaj lahko delovali za nov ekonomski model, ki ne bi temeljil le na konkurenčnosti, temveč tudi na solidarnosti in sodelovanju. O alternativah v korist solidarnosti, demokratičnosti in okoljske vzdržnosti razpravlja v svojem prispevku tudi Dominique Kiekens, ko raziskuje, kako so finančna kriza in njeni učinki vplivali na poglede ljudi v okviru delavskih in okoljskih gibanj. Na pomen mednarodnih norm pri varstvu delovnopravnih standardov napotujejo številni avtorji v svojih prispevkih. Jean-Michel Servais zaključi razpravo o vlogi mednarodnega delovnega prava v času finančne krize z mislijo, da se zdita koncept dostojnega dela MOD in evropski model prožne varnosti najvarnejša garanta na poti k vzdržnemu razvoju.

Strukturne reforme trga dela, zniževanje plač, pokojnin in drugih dajatev sistema socialne varnosti kot tudi povečanje prekernosti zaposlovanja, so le najpogostejše oblike kriznih varčevalnih ukrepov. Ti ukrepi imajo žalostne rezultate; namesto ekonomske rasti in kreiranja novih delovnih mest, so predvsem povečali brezposelnost, neenakost, revščino in socialno izključenost ter zmanjšali splošno varnost ljudi. Kljub temu so ti ukrepi imeli močno podporo mednarodnih finančnih institucij (Svetovne banke, IMF, Evropske centralne banke), OECD, Evropske komisije kot tudi nacionalnih vlad. Z vidika prava je bistveno, da imajo socialne pravice status človekovih pravic in temeljnih pravnih načel. Profesor Ferran Camas Roda zaključuje svoj prispevek z vprašanjem o (ne)ustavnosti takšnih ukrepov in njihovega (ne)skladja z opredelitvijo Španije kot socialne države. Enako lahko rečemo tudi glede številnih drugih evropskih držav.

Tudi v Sloveniji se v zadnjih šestih letih od začetka krize dalje stopnjujejo pritiski na temeljne socialne pravice; tako s strani delodajalcev kot oblasti. Delodajalci se v praksi pogosto zatekajo k nezakonitim praksam prekarizacije zaposlovanja in delovnih pogojev. Za izvajanje redne dejavnosti delodajalci sklepajo pogodbe z navideznimi samozaposlenimi delavci ali agencijami za posredovanje začasno napoteni delavcev, čeprav ne gre za začasno potrebo po tem delu, ampak za redno opravljanje dela v okoliščinah, ki vsebujejo vse elemente delovnega razmerja. Porast prekarizacija dela pa ni opazen samo glede dostopa do zaposlitve, ampak tudi glede delovnih pogojev. Plačilo za delo se ne izplačuje v rokih ali v celoti, pogosto se izgubi v insolvenčnih postopkih delodajalca. Tudi 8-urni delovni čas, se zdi le še zgodovinska relikvija. Mednarodni delovnopravni standard sprejet že davnega 28. novembra leta 1919 na prvi Mednarodni konferenci dela v Washingtonu, je za vedno več delavcev le mrtva črka na papirju, ob dejstvu, da je v porastu obsežno, pogosto tudi nezakonito in neplačano odrejanje nadurnega dela in to tako v zasebnem kot tudi javnem sektorju. Prekarizacija dela v praksi je predvsem posledica neustreznih protikriznih varčevalnih ukrepov in strukturnih reform, ki so usmerjene v zniževanje stroškov dela in omejevanja rednega zakonitega zaposlovanja, kar velja zlasti za javni sektor. V Sloveniji med oblastnimi varčevalnimi ukrepi izstopa Zakon o uravnoteženju javnih financ (ZUJF; Ur.l. RS št. 40/12 in naslednje spremembe), tako po intenzivnosti posega kot po obsežnosti področij, na katere se nanaša. Že pred sprejetjem ZUJF je stroka opozarjala na njegove številne neustavnosti, vednar žal neuspešno. Nekaj teh neustavnosti je sicer kasneje potrdilo tudi Ustavno sodišče RS, vendar menim, da zaenkrat na tem področju ni odigralo svoje vloge dovolj odločno. Stroka pa bo morala temeljito pravno analizirati učinke kriznih varčevalnih ukrepov, s katerimi

so bili izvedeni posegi v temeljne socialne pravice. So v skladu z mednarodnimi zavezami, ki izhajajo iz za Slovenijo zavezujočih Konvencij MOD, Evropske socialne listine (spremenjene) in drugih ratificiranih mednarodnih dokumentov? To vprašanje bo tudi ena od tem letošnjega kongresa XIV. Dnevi delovnega prava in socialne varnosti, 28. – 29. maj 2015 v Portorožu.

Knjiga je praktičen vir za akademike, praktike in ustvarjalce politik, ki zavračajo politiko varčevalnih ukrepov in razvijajo alternative za boljše uravnoteženje ekonomske učinkovitosti in socialne pravičnosti. Knjigo priporočam v branje vsem tistim bralcem, ki zavračajo lažne stereotipe in mite o vseomogočnosti svobodnega trga in k profitu naravnane gospodarske rasti in ki se zavedajo resnosti nevarnosti vztrajanja na teh principih neoliberalizma. Bralcem, ki iščejo alternative in upajo na spremembe, ki bi izboljšale dostop do zaposlitve in zagotovile boljše delovne in življenjske pogoje. Bralcem, ki že od vsega začetka argumentirano nasprotujejo varčevalnim ukrepom trojke in svojih vlad, tudi ZUJF.

Dr. Katarina Kresal Šoltes